

VALTIONEUVOSTON ASETUS TYÖVÄLINEIDEN TURVALLISESTA KÄYTÖSTÄ JA TARKASTAMISESTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Ehdotuksessa esitetään muutettavaksi työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen eräitä pykäläiä sekä liitettä.

Asetuksen 14 §:ssä säädetään tiettyjen nosturien kuljettamiseen vaadittavista erityisistä pätevyysvaatimuksista. Esityksessä ehdotetaan, että torninosturin kuljettajan pätevyysvaatimusta muutetaan siten, että ammattitutkinnon tai sen soveltuvan osan suorittamista vaadittaisiin kuljettajalta, joka kuljettaisi kuormamomentiltaan yli 25 tonnimetrin torninosturia.

Asetukseen esitetään lisättäväksi uusi 14 a §, jossa säädettäisiin tehtävistä, joihin vaadittaisiin kirjallinen lupa työnantajalta. Nykysääntelyä vastaavasti lupa vaadittaisiin trukin ja henkilönostimen ohjaamiseen. Uusina työnantajan kirjallista lupaa edellyttävinä tehtävinä olisivat taakan kiinnittäminen asennuskäyttöön tarkoitettuun nosturiin ja kuormamomentiltaan enintään 25 tonnimetriä olevan torninosturin kuljettaminen. Työnantajan olisi ennen luvan antamista 14 a §:ssä mainittuun tehtävään varmistettava, että työntekijällä on tehtävän turvalliseen suorittamiseen riittävä kyky ja taito. Muista tehtävistä poiketen luvan antaminen kuormamomentiltaan enintään 25 tonnimetriä olevan torninosturin kuljettamiseen edellyttäisi, että työnantaja on varmistanut työntekijän saaneen sellaisen koulutuksen, jonka perusteella työntekijällä on riittävä kyky ja taito laitteen turvalliseen käyttämiseen.

Asetuksen 15 §:ssä säädetään liikkuvia työvälineitä koskevista turvallisuusvaatimuksista. Pykälän sanamuotoa esitetään tarkennettavan niin, että työvälineestä sen liikkua tulisi aiheuttaa työntekijöille mahdollisimman vähän vaaraa. Lisäksi 15 §:n 2 momentin 4 kohdan velvoitetta käyttää näkyvyyttä parantavia lisälaitteita liikkuvassa työvälineessä tarkennettaisiin liisäämällä kohtaan maininta kameralaitteista.

Asetuksen 32 §:ssä tarkoitettussa liitteessä yksilöidään laiteryhmittäin ne työvälineet, joita koskevat asetuksen 5 luvun mukaiset käyttöönotto- ja määräaikaistarkastukset. Liitettä ehdotetaan muutettavaksi siten, että metsätyöhön tarkoitettujen metsätraktoriin kiinnitettyjen kuormausturien tarkastuksista luovutaan. Tarkastettavien laitteiden joukkoon ehdotetaan lisättävän betonipumppuautot, tuulivoimaloiden huoltohissit ja hyllystöhissit, joissa henkilö kulkee laitteen mukana.

Esityksessä ehdotetaan edellä mainittujen muutosten lisäksi tehtäväksi teknisiä muutoksia 15, 33, 35 ja 37 §:ään.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2020. Asetuksen 33 §:ää käyttöönottotarkastuksen tekemisestä sovellettaisiin liitteessä tarkoitettuun tuulivoimalan huoltohissiin 1 päivästä maaliskuuta 2021.

Perustelut

Yleistä

Työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksessa työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta (403/2008, jäljempänä *käyttöasetus*), joka on annettu työturvallisuuslain (738/2002) nojalla. Asetuksella on implementoitu kansalli-

seen lainsäädäntöön neuvoston direktiivi 2009/104/EY, joka koskee työntekijöiden työssään käyttämille työvälineille asetettavia turvallisuuden ja terveyden vähimmäisvaatimuksia.

Käyttöasetuksessa säädetään koneiden, välineiden ja muiden teknisten laitteiden sekä niiden yhdistelmien (työvälineiden) käytöstä ja tarkastamisesta työturvallisuuslaissa tarkoitetussa työssä. Asetus on ollut voimassa kymmenen vuotta. Asetuksen on katsottu olevan suurelta osin edelleen ajantasainen, minkä vuoksi asetuksen muuttamista laajemmin ei ole pidetty tarpeellisenä. Asetuksen voimaantulon jälkeen on markkinoille saatettu tekniikaltaan kehittyneitä ja entistä turvallisempia laitteita, kuten pieniä itsensä kokoavia torninostureita (näistä käytetään alalla vakiintuneesti nimitystä linkkunosturi). Nykyisen asetuksen 14 §:ssä säädetty pätevyysvaatimus torninosturinkuljettajalle on kuitenkin rajoittanut linkkunostureiden käytön leviämistä, koska torninosturinkuljettajan pätevyys on koettu liian raskaaksi vaatimukseksi linkkunosturin käyttämiseen. Siksi olisi tarpeen päivittää asetusta siten, että se vastaisi paremmin nykyisin käytössä olevaa tekniikkaa ja työtapoja sekä mahdollistaisi uudentyyppisten laitteiden hyödyntämisen tehokkaammin. Uuden tekniikan käyttöönotto olisi omiaan parantamaan työntekijöiden turvallisuutta.

Hissejä koskevaa lainsäädäntöä on muutettu vuonna 2016. Uuden hissiturvallisuuslain (1134/2016) ja sähköturvallisuuslain (1135/2016) säätämisen yhteydessä kumottiin hissien käytöstä annettu kauppa- ja teollisuusministeriön asetus (663/1996), jossa oli säädetty hyllystö-, tavaralava- ja pikkuhissejä sekä pieniä nostoluukkuja koskevasta määräaikaistarkastusvelvollisuudesta. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen kumoamisen seurauksena hyllystö-, tavaralava- ja pikkuhissejä sekä pieniä nostoluukkuja koskeva tarkastusvelvollisuus lakkasi. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen kumoamisen jälkeen edellä mainittuihin laitteisiin on sovellettu vain työvälineiden toimintakunnon varmistamisesta annettua käyttöasetuksen 5 §:ää. Hyllystöhisseihin, joita ohjaa laitteen mukana liikkuva henkilö, liittyy tavanomaista suurempi tapaturman vaara. Tällaisten hyllystöhissien osalta säännöllisiä tarkastuksia voidaan edelleen pitää tarpeellisina, minkä vuoksi tästä esitetään sääntelyä käyttöasetukseen. Muiden edellä mainittujen kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluneiden laitteiden osalta on katsottu riittäväksi, että niiden toimintakunto varmistetaan käyttöasetuksen 5 §:n perusteella.

14 § Erityiset pätevyysvaatimukset

Voimassa olevan asetuksen mukaan ajoneuvonosturin, jonka nostokyky on yli 5 tonnia, sekä torninosturin kuljettajalla on oltava asianmukainen ammattitutkinto tai suoritettuna sen soveltuva osa. Myös sellaisen kuormausnosturin kuljettamiseen, jonka kuormamomentti on yli 25 tonnimetriä ja joka on tarkoitettu pääasiassa muuhun käyttöön kuin ajoneuvon kuormaamiseen, edellytetään ammattitutkintoa tai sen soveltuvaa osaa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdassa säädettäisiin ajoneuvonosturin kuljettajalta vaadittavasta pätevyydestä. Ajoneuvonosturin, jonka nostokyky ylittää 5 tonnia, kuljettaminen edellyttäisi ammattitutkinnon tai sen soveltuvan osan suorittamista. Ehdotus vastaa tältä osin nykyisääntelyä. Ajoneuvonosturin kuljettajan pätevyysvaatimusta sovelletaan myös ajoneuvoalustaisen torninosturin ja ympäripyörivän kurottajan, jossa on nostovinssi ja jonka nostokyky on yli 5 tonnia, kuljettamiseen.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa esitetään säädettäväksi, että ammattitutkinnon tai sen soveltuvan osan suorittamista vaadittaisiin jatkossa kuljettajalta, joka kuljettaa kuormamomentillaan yli 25 tonnimetrin torninosturia. Voimassa olevan asetuksen mukaan pätevyysvaatimus koskee kaikkia, myös pienimpiä, torninostureita. Markkinoilla on nykyisin saatavilla tällaisia pieniä, itsensä kokoavia torninosturimalleja (linkkunosturi), joita ohjataan maasta käsin kauko-ohjauksella. Edellä tarkoitettuja nostureita on käytössä kuitenkin sängen vähän, koska niiden kuljettamiseen vaaditaan torninosturin kuljettajan pätevyys, joka edellyttää noin 4–6 kuukautta kestävästä koulutuksesta suorittamista. Linkkunosturin kuljettaminen poikkeaa perinteisen torninosturin kuljettamisesta, eikä nykyinen pätevyysvaatimus ole tarkoituksenmukainen vaa-

timus niiden kuljettamiseen. Pätevyysvaatimusten pitäisi määräytyä laitteen turvalliseen käyttöön vaadittavan osaamisen perusteella ja toisaalta samankokoisten, erityyppisten nostolaitteiden kuljettamiseen vaadittavan pätevyyden tulisi olla keskenään saman tasoista, jollei turvallisuussyistä muuta johdu. Pienten enintään 5 tonnia nostavien ajoneuvonostureiden tai kuormamomenttiltaan enintään 25 tonnimetrin kuormausnosturien kuljettajilta ei vaadita ammattitutkintoa tai sen soveltuvaa osaa. Myös näihin verrattuna torninosturin kuljettajan pätevyysvaatimusta linkkunosturin kuljettamiseen ei voida pitää perusteltuna. Muutoksella on tarkoitus edistää linkkunostureiden käyttämistä, koska tarkoituksenmukaisten laitteiden käytöllä ja kehittyneen tekniikan täysimääräisellä hyödyntämisellä parannetaan työturvallisuutta. Säännöksessä mainittu kuormamomentti lasketaan nosturin kuormakilven arvoista siten, että kuormakilvessä oleva arvo kerrotaan nostoulottumalla. Nostoulottuma ilmoitetaan yleensä kuormakilvessä mittana nosturin pylvään keskeltä koukkuun.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin kuormausnosturin kuljettajalta edellytettävästä pätevyydestä. Säännöksen mukaan silloin kun kuormausnosturin kuormamomentti on yli 25 tonnimetriä ja se on tarkoitettu pääasiassa muuhun käyttöön kuin ajoneuvon kuormaamiseen ja purkamiseen, on sen kuljettajalla oltava ammattitutkinto tai sen soveltuva osa suoritettuna. Valmistajan ohjeiden perusteella on arvioitavissa, onko kuormausnosturi tarkoitettu pääasiassa muuhun kuin ajoneuvon kuormaamiseen ja purkamiseen. Sana ”pääasiassa” viittaa käytön laatuun, ei käyttökertoihin. Säännöksen sisältö vastaa nykysääntelyä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nykysääntelyä vastaavasti työsuojeluviranomaisen oikeudesta myöntää työpaikkakohtainen lupa käyttää tietyn nosturin kuljettajana työntekijää, jolla ei ole 1 momentissa mainittua pätevyyttä. Työpaikkakohtainen lupa edellyttää, että työntekijällä on kysymyksessä olevan nosturin kuljettamiseen muulla tavoin osoitettu kyky ja taito ja että työntekijöiden turvallisuus on varmistettu.

14 a § Työnantajan kirjallinen lupa

Pykälässä säädettäisiin siitä, milloin työntekijältä edellytetään laitteen käyttämiseksi tai tietyn työn suorittamiseksi työnantajan kirjallista lupaa. Pykälän ensimmäisen momentin mukaan työnantajan kirjallista lupaa edellytettäisiin nykysääntelyn mukaisesti trukin ohjaamiseen (1 kohta) ja henkilönostimen ohjaamiseen (2 kohta) Momentin 3 kohdassa esitettäisiin uutena vaatimuksena, että kirjallinen lupa pitäisi olla työntekijällä, joka kiinnittää taakan sellaiseen nosturiin, joka on tarkoitettu asennuskäyttöön. Rakennuslalla käytetään tällaisesta taakansitojasta vakiintuneesti nimitystä ”alamies”. Rakennustyön turvallisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (205/2009) 21 §:n 3 momentissa ja 39 §:n 4 momentissa sekä alusten lastauksen ja purkamisen työturvallisuudesta annetun valtioneuvoston asetuksen (633/2004) 2 luvun 6 ja 7 §:ssä säädetään merkinantajasta, jota voidaan käyttää silloin kun nostolaitteen kuljettaja ei voi valvoa jatkuvasti taakan liikkumista. Tällaisen merkinantajan on osattava hyväksytyt merkinannot. Alamies ja merkinantaja eivät tarkoita samaa, vaan alamiehen tehtävä on laajempi. Merkkien antamisen lisäksi alamies kiinnittää taakan ja huolehtii, että taakka on oikein ja oikeilla välineillä kiinnitetty turvallisuuden varmistamiseksi. Käyttöasetuksen 23 §:n 1 momentin 1 kohdassa on säädetty tarkemmin alamiehen tehtäviin kuuluvasta taakan kiinnittämisestä.

Asennuskäyttöön tarkoitettuja nostureita olisivat ensisijaisesti torni- ja ajoneuvonosturit. Asennusnosturina voidaan käyttää myös muuta suoritusarvoiltaan riittävää ja asennuskäyttöön suunniteltua ja valmistettua nosturia. Työnantajan lupaa edellytettäisiin aina, kun taakka kiinnitetään työmaalla asennusnosturiin tarkoituksena nostaa ja siirtää taakkaa työmaa-alueella. Vaatimus ei kuitenkaan koskisi tilanteita, joissa tilapäisesti kuormaa työmaalle tuovan ajoneuvon lasti puretaan siihen asennetulla kuormausnosturilla työmaavarastoon, vaikka työssä käytettäisiin apuna työmaan työntekijöitä. Se, onko nosturia tarkoitettu asennustööhön, ilmenee yleensä valmistajan ohjeista.

Ennen 1 momentissa tarkoitettua kirjallisen luvan antamista trukin tai henkilönostimen ohjaamiseen sekä taakan kiinnittämiseen työnantajan tulisi varmistua työntekijän kyvystä ja tai-

dosta kysymyksessä olevan laitteen käyttämiseen tai taakan kiinnittämiseen. Asiasta säädettäisiin 14 a §:n 2 momentissa. Nykykäytännön mukaisesti osoituksena riittävästä kyvystä ja taidosta voi olla suoritettu koulutus tai aikaisemmin hankittu riittävä ja soveltuva työkokemus.

Asetusehdotuksen 14 a §:n 3 momentissa säädettäisiin, että kuormamomentiltaan enintään 25 tonnimetrin torninosturin kuljettamiseen vaadittaisiin jatkossa kirjallinen lupa työnantajalta. Ennen kirjallisen luvan antamista työnantajan tulisi varmistaa, että työntekijällä on riittävä kyky ja taito nosturin kuljettamiseen saamansa koulutuksen perusteella. Koska kuormamomentiltaan enintään 25 tonnimetriä olevia torninostureita on toistaiseksi ollut vähän käytössä, työntekijän riittävästä osaamisesta huolehtiminen asianmukaisella koulutuksella on tarpeellista työnantajan harkitessa laitteen käyttämistä koskevan kirjallisen luvan antamista. Yrityksille räätälöityä koulutusta on saatavilla jo nykyisin, mutta esitetyn muutoksen myötä koulutustarjonta oletettavasti laajenee. Työsuojelu.fi-sivustolle on tarkoitus kerätä tietoa koulutusta järjestävistä tahoista. Työnantajan olisi hankkiessaan nosturin käyttökoulutusta syytä kiinnittää huomiota koulutuksen sisältöön siten, että koulutuksen jälkeen työntekijän tulisi tuntea nostotyötä koskevat työturvallisuusmääräykset ja hallita laitteen turvallinen käyttö. Lisäksi koulutuksessa olisi käytävä läpi nosturin rakenne sekä ajo-ohjeiden, turvalaitteiden, käyttökieltojen ja -rajoitusten, nosturin kuormitukseen ja vakauteen sekä noston suunnitteluun ja taakan sidontaan liittyvät asiat ja nosturin huolto, mukaan lukien sen kuljettajaltaan vaatimat tarkastukset. Koulutuksen tulisi olla laite- tai tyyppikohtaista ja sisältää ajoharjoittelua. Linkkunosturia voi kuljettaa myös henkilö, jolla on 14 §:n 1 momentissa tarkoitettu torninosturinkuljettajan pätevyys. Työturvallisuusmääräykset koskevat samalla tavoin sekä kotimaisia että ulkomaisia työnantajia ja siten myös ulkomaisella työntekijällä on oltava Suomessa tai ulkomailla saamansa koulutuksen perusteella riittävä kyky ja taito linkkunosturin kuljettamiseen ja työnantajan velvollisuus on ennen luvan antamista varmistaa, että työntekijän osaaminen riittää laitteen käyttöön.

15 § Liikkuvan työvälineen turvallisuus

Nykyisellään 15 §:n 1 momentissa säädetään, että työvälineen kuljettajalle ja kyydissä olevalle työntekijälle aiheutuvan vaaran tulee olla mahdollisimman vähäinen. Liikkuvat työvälineet voivat kuitenkin aiheuttaa vaaraa myös samassa työympäristössä työskenteleville muille työntekijöille. Tämän vuoksi säännöksestä esitetään poistettavaksi rajausta kuljettajaan ja kyydissä olevaan työntekijään. Muutetun säännöksen mukaan liikkuvan työvälineen tulisi olla sellainen, että työntekijälle aiheutuva vaara on mahdollisimman vähäinen. Tämä koskisi myös vaaraa joutua kosketukseen työvälineen pyörien tai telaketjujen kanssa. Jos kuljetuksen aikana työskenneltäisiin, ajonopeus olisi sovitettava tilanteen mukaiseksi. Työkoneiden törmäminen ihmisiin ja esineisiin on pyrittävä estämään.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan sanamuotoa ehdotetaan täsmennettäväksi lisäämällä sanat ”kameralaitteet tai muut” näkyvyyttä parantavien lisälaitteiden edelle. Kameralaitteet ovat kehittyneet viimeisen kymmenen vuoden aikana paljon, ja näkyvyyttä ja siten työturvallisuutta voidaan parantaa merkittävästi asentamalla kameralaitteita työkoneisiin. Kameralaitteiden tai muiden näkyvyyttä parantavien lisälaitteiden käytön tulisi perustua työturvallisuuslain 10 §:n ja käyttöasetuksen 4 §:n mukaiseen vaarojen arviointiin, jossa kiinnitetään huomiota mm. näkyvyyden riittävyyteen. Vaarojen arvioinnin perusteella valittaisiin tarkoituksenmukaiset lisälaitteet. Kameralaitteita koskevalla lisäyksellä on tarkoitus selventää nykyistä säännöstä ja tuoda kameralaitteet työturvallisuutta edistävänä vaihtoehtona paremmin näkyviin. Kameralaitteiden tai muiden näkyvyyttä parantavien lisälaitteiden ohella törmäysten estämiseksi tulisi edelleen käyttää myös työn järjestelyn ja työpaikan sisäisen liikenteen suunnittelun keinoja. Säännöksen sanamuotoa esitetään myös täsmennettäväksi vastaamaan paremmin direktiivin sanamuotoa. Aiempi teksti ”jos näkyvyys kuljettajan paikalta ei ole riittävä työn turvallisuuden varmistamiseksi” korvattaisiin muotoilulla ”jos kuljettajan välitön näkökenttä ei riitä varmistamaan turvallisuutta”.

Markkinoilla on saatavilla myös erilaisia varoituslaitteita, esimerkiksi valoja, joiden käyttö lisää työturvallisuutta työpaikoilla, joilla käytetään liikkuvia työvälineitä. Näistä laitteista on säädetty erikseen käyttöasetuksen 7 §:ssä.

Pykälän 3 momentin sanamuotoa ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että aiempi sanamuoto ”kauko-ohjatun työvälineen on pysähdyttävä automaattisesti sen joutuessa ohjausalueen ulkopuolelle” muutettaisiin muotoon ”kauko-ohjattu työväline on varustettava laitteella, joka pysäyttää sen automaattisesti, jos se joutuu ohjausalueen ulkopuolelle”. Tällä täsmennyksellä on tarkoitus selventää nykyistä säännöstä, ei muuttaa sen sisältöä nykyisestä.

33 § Käyttöönottotarkastus, 35 § Perusteellinen määräaikaistarkastus ja 37 § Käyttöönotto- ja määräaikaistarkastusten suorittajat

Käyttöasetuksen 5 luvussa säädetään nykyisellään nostolaitteiden määräaikaistarkastuksista. Tässä esityksessä ehdotetaan betonipumppuautojen lisäämistä määräaikaistarkastusten piiriin, jolloin sana ”nostolaite” ei kuvaa kaikkia sääntelyn piiriin kuuluvia laitteita. Tämän vuoksi ehdotetaan tehtäväksi muutamia teknisiä muutoksia 5 luvun 33, 35 ja 37 §:ään. On johdonmukaista korvata sana ”nostolaite” sanalla ”työväline” edellä mainituissa pykälissä, jotta säädöksen sanamuoto kattaisi kaikki työvälineet, joita tarkastusvelvollisuus koskee. Nostolaitteen korvaamisessa työväline-sanalla on kyse teknisestä muutoksesta.

Ehdotuksen 33 §:ssä todettaisiin, että käyttöönottotarkastus olisi tehtävä ennen työvälineen ensimmäistä tai turvallisuuden kannalta merkittävän muutoksen tai uuteen paikkaan asentamisen jälkeistä käyttöönottoa tai jos työväline otetaan uudelleen käyttöön sen oltua pitkään käyttämättömänä. Kyse on edellä kerrotuin tavoin vain teknisestä säännöksen sanamuodon muutoksesta, jossa aiempi sana ”laite” korvataan sanalla ”työväline”. Pykälässä säädetty käyttöönottotarkastus on luonteeltaan sellainen tarkastus, joka tehdään ennen työvälineen ensimmäistä käyttöä Suomessa. Käyttöönottotarkastuksella ei tarkoiteta rakennustyömaalla tehtäviä niin sanottuja pystytystarkastuksia, joista säädetään rakennustyön turvallisuudesta annetun asetuksen 14 ja 15 §:ssä. Ehdotuksen 35 §:n 1 ja 2 momentissa sekä 37 § 3 momentissa korvataan vastaavasti sana ”nostolaite” sanalla ”työväline”.

Lisäksi esitetään tarkistettavaksi 35 § 1 momentin sanamuotoa siten, että aiempi sanamuoto ”edellä 34 §:ssä tarkoitetun määräaikaistarkastuksen lisäksi työvälineelle on tehtävä perusteellinen määräaikaistarkastus lähestyttäessä valmistajan määrittämiä työvälineen suunnittelurajoja, tai elleivät nämä ole tiedossa, viimeistään 10 vuoden kuluessa ensimmäisestä käyttöönotosta” muutettaisiin muotoon ”edellä 34 §:ssä tarkoitetun määräaikaistarkastuksen lisäksi työvälineelle on tehtävä perusteellinen määräaikaistarkastus lähestyttäessä valmistajan määrittämiä työvälineen käyttöikää koskevia suunnittelurajoja, tai elleivät nämä ole tiedossa, viimeistään 10 vuoden kuluessa ensimmäisestä käyttöönotosta”. Tällä täsmennyksellä on tarkoitus selventää nykyistä säännöstä, ei muuttaa sen sisältöä nykyisestä.

Liite

Asetuksen 32 §:ssä tarkoitetussa liitteessä yksilöitäisiin tarkastuksen kohteeksi sellaiset laitteet, joiden toimintakunto on työturvallisuuden vuoksi välttämätöntä selvittää luotettavasti ja säännöllisesti. Jos laitteiden tarkastaminen edellyttäisi laaja-alaista riskien arviointia, erityistietoutta ja erityistä välineistöä, tarkastuksen voisi suorittaa vain asiantuntijayhteisö. Liitteessä esitettäisiin laiteryhmittäin asetuksen 5 luvussa säädettyjen tarkastusten kohteet ja tarkastusten suorittajat. Tarkastuksen suorittajasta taulukossa ilmoitettaisiin vähimmäispätevyys. Asiantuntijayhteisö voi siten suorittaa kaikkien laitteiden tarkastukset. Työturvallisuuslain 43 §:n 2 momentin mukaan tarkastuksessa tulee myös asianmukaisella tavalla ottaa huomioon valmistajan ohjeet.

Taulukkoon esitetään lisättäväksi uusina tarkastettavina laitteina betonipumppuauto, tuulivoimalan huoltohissi ja hyllystöhissi, jota ajaa laitteen mukana liikkuva henkilö. Liitteessä muutettaisiin myös ”alusten lastinkäsittelyn nostolaitteet” muotoon ”aluksen nostolaite”. Betonipumppuauton ja tuulivoimalan huoltohissin käyttöönottotarkastuksen, määräaikaistarkastuksen ja perusteellisen määräaikaistarkastuksen suorittajan vähimmäispätevyydeksi määriteltäisiin asiantuntija. Hyllystöhissin kohdalla tarkastuksen suorittajan vähimmäispätevyydeksi määriteltäisiin asiantuntijayhteisö. Asetuksen liitteessä olevat määritelmät pysyisivät pääsääntöisesti ennallaan, mutta osaan ehdotetaan tehtäväksi selkeyttäviä muutoksia.

Kohdassa 1 nosturin määritelmää esitetään muutettavaksi siten, että nosturilla tarkoitettaisiin konekäyttöistä nostolaitetta, joka on tarkoitettu erilaisten taakkojen tai kuormien nostamiseen, siirtämiseen tai laskemiseen ja jossa taakkaa kannatellaan ja ohjataan nosturin rakenteen, köysien, ketjujen tai puomirakenteen avulla. Nosturi voisi olla kiinteä tai siirrettävä.

Kohdassa 2 torninosturilla tarkoitettaisiin nosturia, jossa kantavana rakenteena on torni ja sen yläosassa ulokepuomi, joka on kiinnitetty tornin yläosaan tai tornin huipun kautta kulkevilla köysillä tornin juureen.

Kohdassa 3 ajoneuvonosturilla tarkoitettaisiin pyörillä tai telaketjuilla varustettua nosturia, jossa on ympäripyörivä ylävaunu ja jota voidaan oman voimakoneensa avulla tai ajoneuvon liitettyä siirtää paikasta toiseen. Esimerkiksi ympäripyörivää kurottajaa, jossa on nostovinssi, on pidettävä ajoneuvonosturina.

Kohdassa 4 kuormausnosturilla tarkoitettaisiin nosturia, joka muodostuu jalustaansa kiertävästä pylvästä sekä sen yläpäähän kiinnitetystä puomistosta ja joka yleensä asennetaan kuorma-autoon, muuhun ajoneuvon, perävaunuun, työkoneeseen tai kiinteälle alustalle ja joka on tarkoitettu pääasiassa ajoneuvon kuormaamiseen ja purkamiseen. Kuormausnosturina ei kuitenkaan pidettäisi metsätyöhön tarkoitettua metsätraktoriin kiinnitettyä kuormausnosturia. Metsätyöllä tarkoitetaan tässä yhteydessä metsätraktorilla tehtävää koneellista metsä- ja metsänparannustyötä sekä puutavaran lähikuljetustyötä.

Kohdassa 5 henkilönostimella tarkoitettaisiin konekäyttöistä, kiinteästi asennettua taikka ajoneuvon tai siirrettävän alustan päälle rakennettua laitetta, joka on tarkoitettu henkilöiden nostamiseen laitteen työtasolta tehtävää työtä varten. Henkilönostoihin tarkoitettua kurottajaa on pidettävä henkilönostimena. Vain tavaroiden siirtoon tarkoitettulle kurottajalle tehtävät tarkastukset määräytyvät asetuksen 5 §:n mukaisesti.

Kohdat 6 (autonostin) ja 7 (rakennushissi) säilyisivät sellaisina kuin ne ovat nykyisin.

Kohdassa 8 aluksen nostolaitteella tarkoitettaisiin lastin siirtämiseen tarkoitettua nostolaitetta. Sanamuodon muutoksella pyritään täsmentämään eroa aluksilla oleviin muihin mahdollisiin nostolaitteisiin, kuten henkilönostimiin, jotka tulisivat tarkastettaviksi jo muiden kohtien nojalla.

Kohdassa 9 betonipumppuautolla tarkoitettaisiin ajoneuvoa, johon on asennettu konekäyttöinen työväline, joka siirtää betonimassaa pumppaamalla sen puomirakenteeseen yhdistettyä putkistoa pitkin valukohteeseen. Kiinteäpuomiset pumput ja betoninjakajat jäisivät tarkastusvelvoitteen ulkopuolelle. Uuteen paikkaan asentamisen jälkeinen velvoite käyttöönottotarkastukseen ei kuitenkaan koske betonipumppuautoa tai muuta jatkuvasti liikuteltavaksi suunniteltua työvälinettä.

Kohdassa 10 tuulivoimalan huoltohissillä tarkoitettaisiin kiinteästi tuulivoimalaan asennettua nostolaitetta, jolla nostetaan henkilöitä tasolta toiselle. Tuulivoimalat ovat huomattavan korkeita laitteita, minkä vuoksi niiden hissien vioittuessa tuulivoimalassa työskenteleville voisi aiheutua huomattavia riskejä. Vaaratilanteiden minimoimiseksi ja hissien toimintakunnon varmistamiseksi nämä laitteet ehdotetaan lisättäväksi tarkastusvelvollisuuden piiriin.

Kohdassa 11 hyllystöhissillä tarkoitettaisiin varastotiloissa hyllytasojen välillä liikkuvaa nostolaitetta, jota ajaa laitteen mukana liikkuva henkilö. Sellaisissa laitteissa, joissa kuljettava henkilö liikkuu laitteen mukana, on riski, että laitteen vioittuessa kuljettaja saattaisi loukkaantua. Automaattiohjatuihin hyllystöhisseihin tällaista riskiä ei ole, minkä vuoksi niitä ei ole tarpeen saattaa määräaikaistarkastusten piiriin. Hyllystöhissien, joita kuljettaa laitteen mukana

liikkuva henkilö, osalta voidaan arvioida, että vikatilanteesta aiheutuvat riskit ovat niin merkittäviä, että laitteille ehdotetaan säädettäväksi velvoite määräaikaistarkastuksiin. Velvoite perusteelliseen määräaikaistarkastukseen ei kuitenkaan koskisi hyllystöhissejä.

Liitteessä tarkoitetuilla nostolaitteilla tarkoitettaisiin myös muita vastaavia nostolaitteita, jotka rakenteeltaan ja käyttöominaisuuksiltaan vastaisivat niitä, esimerkiksi materiaalikäsittelykoneita.

Esityksen vaikutukset

Esityksen tavoitteena on parantaa ensisijaisesti työturvallisuutta, mutta myös yritysten toimintaedellytyksiä.

Torninosturin kuljettajia koskevaa pätevyysvaatimusta olisi tarkoitus rajata siten, että ammattitutkinnon tai sen soveltuvan osan suorittamista vaaditaan kuljettajalta, joka kuljettaa kuormamomentiltaan yli 25 tonnimetrin torninosturia. Tällaisen torninosturin kuljettamiseen vaadittaisiin kuitenkin jatkossa työnantajan kirjallinen lupa. Muutoksella olisi tarkoitus edistää uuden tekniikan käyttöönottoa työmailla ja vähentää epätarkoituksenmukaisten tai kuormittavien työtapojen käyttöä. Pienillä työmailla voidaan arvioida työergonomian paranevan, kun nostoissa ja tavaroiden siirrossa siirryttäisiin käyttämään entistä useammin nostureita henkilötyövoiman sijaan. Muutos keventäisi myös hallinnollista taakkaa, kun työsuojeluviranomaisen ei tarvitsisi enää käsitellä ja myöntää työpaikkakohtaisia lupia linkkunostureiden kuljettamiseen. Jos työntekijällä ei ole torninosturinkuljettajan pätevyyttä tai hän ei ole saanut koulutusta linkkunosturin käyttämiseen, työnantajalle aiheutuu kustannuksia työntekijän koulutuksesta. Kustannusten suuruus riippuu koulutuksen kestosta, ja tällä hetkellä niistä on vaikea esittää tarkkaa arviota.

Taakan kiinnittäminen nosturiin ja noston ohjaaminen eli niin kutsuttu alamiestyöskentely on vaativaa ja työturvallisuuden kannalta kriittistä työtä, minkä vuoksi on katsottu tarpeelliseksi kiinnittää tähän työvaiheeseen erityistä huomiota säädösten osalta. Siksi nyt esitetään, että alamiehenä työskentely edellyttäisi kirjallista lupaa työnantajalta. Tarkoituksena on parantaa nostotyön turvallisuutta edellyttämällä, että alamiehenä voisi työskennellä vain työntekijä, jonka osalta työnantaja on varmistanut, että työntekijällä on saamansa koulutuksen tai aikaisemman työkokemuksensa perusteella riittävä kyky ja taito taakan kiinnittämiseen. Tarkoituksena on korostaa alamiestyöskentelyn merkitystä nostotyön turvallisuuden kannalta. Näissä ns. alamiehen tehtävissä tällä hetkellä työskentelevien määrä ei ole tiedossa. Suomessa on kuitenkin tuhansia työpaikkoja, joissa tehdään jonkin verran taakkojen nostoja ja sidontaa, kuten telakoita ja rakennustyömaita. Siten muutos koskee laajaa joukkoa työntekijöitä ja työpaikkoja. Alamiehet eivät ole oma ammattikuntansa, vaan näitä tehtäviä hoitavat vaihtelevasti eri työntekijät, joiden osaaminen vaihtelee. Osoitus kirjallista lupaa varten riittävästä osaamisesta alamiestyöskentelystä voi olla aiempi työkokemus tai aiheesta suoritettu koulutus. Jotkut palveluntarjoajat järjestävät jo nykyisin koulutusta alamiehille. Esimerkiksi Työtehoseura järjestää tällä hetkellä yhden päivän mittaista koulutusta aiheesta. Tällaisen koulutuksen hinta on 60 euroa, ja esimerkiksi rakennustyöntekijän päivän palkka sivukuluineen on noin 250 euroa, minkä lisäksi yhden päivän poissaolo työstä voi hidastaa työn valmistumista jonkin verran. Menetetyn työpanoksen hintaa on vaikea arvioida, mutta lienee mahdollista ottaa kuluarvion lähtökohdaksi työntekijän ja tämän mahdollisen sijaisen palkkakustannukset. Myös matkakulut koulutuspaikkakunnalle voivat olla kuluerä. Täten alamiehen koulutuksen voitaisiin arvioida maksavan työnantajalle ainakin joitakin satoja euroja.

Kameralaitteita tai muita näkyvyyttä parantavia lisälaitteita käyttämällä turvallisuuden työpaikoilla voidaan arvioida paranevan, koska niiden avulla voidaan vähentää henkilö- ja esinevahinkoja. Tällaisten kameralaitteiden saatavuus on aikaisempaan verrattuna parantunut huomattavasti. Käyttötarkoituksesta ja teknisistä ominaisuuksista riippuen niiden hinnat vaihtelevat noin 300–5000 euron välillä. Se, milloin liikkuvaan työvälineeseen otetaan kameralaitte näkyvyyttä parantamaan, ratkaistaan työnantajan tekemän vaarojen arvioinnin perusteella.

Joidenkin työvälineiden käyttöön liittyy siinä määrin suuria riskejä, että määräaikaistarkastusten säätämistä niille voidaan pitää perusteltuna työturvallisuuden varmistamiseksi tai parantamiseksi. Työturvallisuuden parantamisesta saatavien hyötyjen voidaan olettaa olevan suurempia kuin tarkastusvelvollisuuden asettamisesta aiheutuvien kustannusten. Toisaalta sellaisista tarkastuksista, joiden vaikutuksen turvallisuudelle voidaan arvioida olevan merkityksellään vähäinen, voidaan luopua.

Nykyisen säännöksen mukaan metsätyöhön tarkoitettuun metsätraktoriin kiinnitettyyn kuormausnosturiin sovelletaan kuormausnosturia koskevaa sääntelyä tarkastuksista. Näiden laitteiden käytössä turvallisuusriskit ovat kuitenkin huomattavan pieniä työskentelyolosuhteiden vuoksi. Metsätraktoreilla työskenneltäessä turvaetäisyydet ovat suuria ja metsäympäristössä onnettomuusriskit ulkopuolisille ovat vähäisiä. Laitteet itsessään ovat verrattain turvallisia käyttäjälle. Toisaalta työskentelyn jatkuvuuden turvaamiseksi koneiden jatkuva kunnossapito ja huolto ovat välttämättömiä, mutta laitteen kunnossapitoon ja huoltoon on koneen omistavalla taholla intressi jo sitä kautta, että kone saadaan niiden avulla pysymään mahdollisimman hyvin tuottavassa käytössä. Nykyisenkaltaisen vuosittaisen ja kymmenvuosittaisen määräaikaistarkastusvelvollisuuden ei arvioida lisäävän työturvallisuutta työskenneltäessä metsätraktoreilla, minkä vuoksi metsätyöhön tarkoitettut kuormausnosturit ehdotetaan rajattavaksi tarkastusvelvoitteen ulkopuolelle. Tarkastusvelvollisuudesta luopuminen tuo kustannussäästöjä. Yhden metsätraktorin vuosittainen määräaikaistarkastus maksaa keskimäärin noin 270 euroa ja perusteellinen määräaikaistarkastus 500–1000 euroa. Koneyrittäjien ja Metsäteollisuus ry:n mukaan vuosittain tehdään noin 1800 määräaikaistarkastusta ja noin 100 perusteellista määräaikaistarkastusta metsätraktoreille.

Nykyisellään betonipumppuja koskee asetuksen 5 §:n mukainen velvoite toimintakunnon varmistamisesta. Betonipumppuautoja käytettäessä on sattunut läheltä piti -tilanteita, mutta myös vakavia onnettomuuksia. Säännöllisten tarkastusten voidaan arvioida vähentävän turvallisuuteen liittyviä riskejä ja yhtenäistävän vallitsevaa käytäntöä. Inspectalta saatujen tietojen mukaan Suomessa arvioidaan olevan tällä hetkellä käytössä 100–300 betonipumppuautoa, joita tarkastusvelvollisuus koskisi. Osa näistä laitteista on jo nykyisellään tarkastettu säännöllisesti valmistajan ohjeiden mukaisesti. Tarkastusten määrä ei ole kuitenkaan tarkasti tiedossa. Inspectan antaman arvion mukaan ne voisivat nykyisellään kattaa noin 70 % käytössä olevista laitteista. Tarkastusvelvollisuus joka tapauksessa lisää työnantajien kustannuksia. Käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksen hinta on tällä hetkellä 200–500 euroa ja perusteellinen määräaikaistarkastuksen hinta on noin 1 000–2 000 euroa. Työturvallisuuden ohella tarkastusvelvollisuus toisaalta parantaa myös edellytyksiä pitää betonipumppuauto tuotantokäytössä.

Tuulivoimalat ovat huomattavan korkeita rakennuksia, minkä vuoksi myös hissien rikkoutumisesta mahdollisesti aiheutuva vaara työntekijälle voi olla merkittävä. Tuulivoimaloiden huoltohissien tarkastamisvelvollisuuden arvioidaan lisäävän jonkin verran kustannuksia, vaikka niitä on jo nykyisin tarkastettu jossain määrin valmistajan ohjeiden perusteella. Suomessa on tällä hetkellä 600–700 tuulivoimalaa, joissa on huoltohissi. Yhden hissien käyttöönotto- ja määräaikaistarkastuksen hinta on tällä hetkellä noin 200–400 euroa ja perusteellisen määräaikaistarkastuksen hinta noin 500–1500 euroa.

Suomessa on tällä hetkellä arviolta noin 300 hyllystöhissiä. Ei ole tarkkaan tiedossa, mikä osa näistä on henkilön ajettavia, mutta suurin osa on jo automatisoitu. Hyllystöhissin vioittuessa niissä laitteissa, joissa kuljettava henkilö liikkuu hissien mukana, on olemassa merkittävä loukkaantumisriski. Turvallisuus- ja kemikaalivirastolta saatujen tietojen perusteella hyllystöhisseille tehtiin 50–100 määräaikaistarkastusta vuosittain silloin kun niihin sovellettiin kauppa- ja teollisuusministeriön asetusta. Kauppa- ja teollisuusministeriön asetuksen kumoamisen jälkeen hyllystöhisseihin on sovellettu käyttöasetuksen 5 §:ää. Siten hyllystöhissien, joiden mukana kulkee henkilö, ottaminen tarkastusvelvollisuuden piiriin lisää työnantajien kustannuksia nykytilaan verrattuna. Yhden määräaikaistarkastuksen hinta on nykyisellään noin 300 euroa. Henkilöajettavia hyllystöhissejä on ylipäänsä tällä hetkellä vähän, minkä vuoksi kokonaisuutena arvioiden muutoksesta ei aiheudu merkittävää kulujen kasvua.

Asian valmistelu

Ehdotusta on valmisteltu työturvallisuussäännöksiä valmistelevan neuvottelukunnan asettamassa jaostossa, jossa ovat olleet edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö, Ammattiliitto Pro, Insinööriliitto, Satamaoperaattorit, Rakennusteollisuus, Koneyrittäjien liitto ja Teknisen Kaupan Liitto.

Jaoston tehtävänä oli käydä läpi työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta annettua asetusta koskevat eri muutosehdotukset ja tehdä hyviä lainvalmisteluperiaatteita noudattaen perusteltu esitys asetuksen muuttamistarpeista, jotka jaoston selvitystyön perusteella katsottiin tarpeellisiksi. Jaostossa on kuultu seuraavia asiantuntijatahoja: Inspecta Tarkastus Oy, Elspecta Oy, Ramirent Oy, Cramo Oy, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, Nosturiexpertit Oy, SRV:n työsuojeluvaltuutettu, Rakennuskonepääalliköt ry, Työtehoseura, Suomen nosturikoulutus Oy, Rakennusteollisuus ry, Rejlers Oy, Työturvallisuuskeskus. Lisäksi on pyydetty lausunto Suomen Romukauppiaat ry:ltä ja Suomen Kuljetus- ja Logistiikka SKAL ry:ltä, joista ensin mainittu lähetti ministeriöön lausuntonsa. Rakennuskonepääalliköt ry on omaloitteisesti lähettänyt ministeriöön kannanottonsa aiheesta ja Suomen Tuulivoimayhdistys ry:n edustajat ovat käyneet esittämässä näkemyksiään ministeriön edustajille.

Jaosto saavutti yksimielisyyden ehdotuksen sisällöstä. Ehdotus on käsitelty ja hyväksytty työturvallisuussäännöksiä valmistelevassa neuvottelukunnassa.

Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2020.

Asetuksen 33 §:ää käyttöönottotarkastuksen tekemisestä sovellettaisiin kuitenkin liitteessä tarkoitettuun tuulivoimalan huoltohissiin 1 päivästä maaliskuuta 2021. Vuonna 2020 odotetaan valmistuvan vähintään 90 uutta tuulivoimalaa, ja näiden hisseille pitää tehdä käyttöönottotarkastus. Tuulivoimaloiden huoltohissien tarkastuksia tekeville asiantuntijoille ei ole vielä olemassa akkreditoitua sertifiointiohjelmaa, minkä vuoksi päteviä tarkastusten suorittajia ei mahdollisesti ole vielä alkuvuonna 2020 riittävästi saatavilla vastaamaan kysyntään. Tämä voisi hankaloittaa uusien tuulivoimaloiden käyttöönottoa, ja siksi nyt esitetään, että käyttöönottotarkastusta koskevaa säännöstä sovellettaisiin tuulivoimaloiden huoltohisseihin vasta maaliskuusta 2021 alkaen.

Asetuksen liitteeseen lisättäisiin betonipumppuauto, tuulivoimalan huoltohissi sekä hyllystöhissi, jota ajaa laitteen mukana liikkuva henkilö, eli nämä työvälineet tulisivat asetuksen 5 luvun tarkoittamien erityisten tarkastusten piiriin. Jos kyseinen työväline on otettu käyttöön ennen tämän asetuksen voimaantuloa, säädettäisiin siirtymäsäännöksellä, koska aiemmin käyttöön otetulle työvälineelle on tehtävä niin kutsuttu ensimmäinen käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus. Käyttöönottotarkastus voisi tulla käytännössä kyseeseen ainoastaan silloin, jos työväline otettaisiin uudelleen käyttöön sen oltua pitkään käyttämättömänä. Yleensä kyseeseen tulisi määräaikaistarkastus. Siirtymäsäännöksen mukaan liitteeseen lisätyille laitteille olisi tehtävä käyttöönotto- tai määräaikaistarkastus viimeistään vuoden 2021 loppuun mennessä. Työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 38 §:n mukaan tarkastuspöytäkirjan tulee sisältää tarkastajan arvio siitä, koska seuraava määräaikaistarkastus tai perusteellinen määräaikaistarkastus on tehtävä. Näin ollen työvälineelle tehtävä ensimmäinen tarkastus määrittäisi ajan myös sitä seuraavalle tarkastukselle.

Valtuussäännökset

Asetus on tarkoitus antaa työturvallisuuslain 14 §:n 2 momentin, 35 §:n 3 momentin, 41 §:n 3 momentin, ja 43 §:n 3 momentin nojalla.